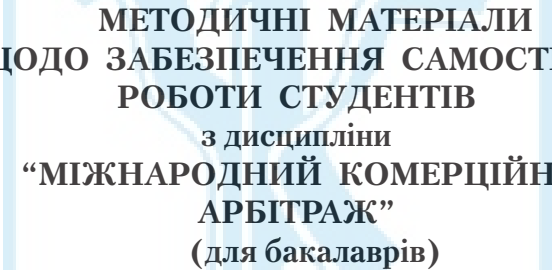

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ
АРБИТРАЖ”
(для бакалаврів)**

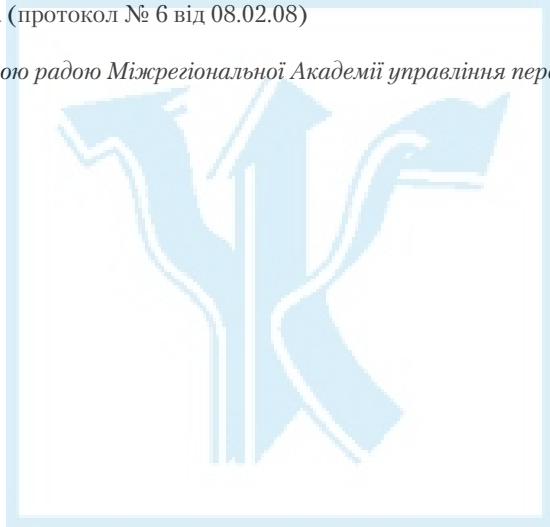
МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено професором кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства *Н. В. Плахотнюк* (за матеріалами практикуму: *Матвійчук В. К., Хар І. О.* Міжнародний комерційний арбітраж. — К., 2007)

Затверджено на засіданні кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства (протокол № 6 від 08.02.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Плахотнюк Н. В. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Міжнародний комерційний арбітраж” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 40 с.

Методична розробка містить пояснювальну записку, тематичний план дисципліни, перелік тем для самостійного вивчення, завдання до них, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Привабливість міжнародного комерційного арбітражу для великого світового бізнесу неминуче привела до того, що сьогодні арбітраж став основною формою вирішення спорів у сфері міжнародних економічних відносин. Знання основних правил функціонування комерційного арбітражу є необхідною умовою для успішної діяльності суб'єктів господарювання на міжнародних ринках. Однією з переваг комерційного арбітражу є високий ступінь його регламентації в рамках конвенцій як універсального, так і регіонального рівня. Водночас варто зазначити, що на відміну від норм міжнародних конвенцій, що є загальнодоступними, ознайомлення з нормами національного законодавства найчастіше спричиняє значні труднощі, пов'язані як з подоланням мовного бар'єра, так і з отриманням достовірної інформації на предмет наявності й практики застосування таких норм.

Істотний вплив на поширення арбітражу мала Нью-Йоркська Конвенція про виконання іноземних арбітражних рішень, прийнята 10 червня 1958 р. на конференції Організації Об'єднаних Націй. Упорядкуванню та вдосконаленню міжнародно-договірної регламентації арбітражу сприяла також Європейська конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж, прийнята 21 квітня 1961 р.

Особливої уваги заслуговує діяльність інститутів ООН, що спрямована на уніфікацію правил арбітражної процедури. Передусім ідеться про комісію ООН по праву міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ), Економічну комісію ООН для Європи (СЕК) і Економічну комісію ООН для Азії і Далекého Сходу (ЄКАДС). Під егідою ЄКАДС розроблено Правила міжнародного комерційного арбітражу (квітень 1966 р.), під егідою ЮНСІТРАЛ — Арбітражний регламент (квітень 1976 р.) і Типовий закон ЮНСІТРАЛ про міжнародний комерційний арбітраж (червень 1985 р.)

Ці питання стають особливо актуальними для України нині, коли вона як незалежна держава прагне увійти до кола цивілізованих країн світу, що потребує докорінного реформування національного законодавства, зокрема законодавства, яке забезпечує правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності, іноземних інвестицій та інших форм міжнародного економічного співробітництва.

Верховна Рада України 24 лютого 1994 р. ухвалила Закон “Про міжнародний комерційний арбітраж” із двома додатками до нього: Положення про Міжнародний комерційний арбітражний суд і По-

ложення про Морську арбітражну комісію при Торгово-промисловій палаті України. В основу Закону покладено вищезгаданий Типовий закон Комісії ООН по праву міжнародної торгівлі 1985 р., схвалений Генеральною Асамблеєю ООН.

Завдання для самостійної роботи з дисципліни “Міжнародний комерційний арбітраж” призначені для студентів спеціальності “Правознавство”, а також інших спеціальностей, що займаються питаннями зовнішньоекономічної діяльності.

Перш ніж виконувати самостійну роботу, студенти мають ознайомитися з планом занять і списком нормативно-правових актів і рекомендованих джерел. Вони повинні засвоїти методичні вказівки, вивчити відповідні питання в конспекті лекції та підручнику, опрацювати нормативно-правові акти з теми, ознайомитися з науковими працями з рекомендованого списку літератури, можливо, підготувати доповідь чи реферат з тієї чи іншої проблеми по темі, попередньо звернувшись до переліку тем рефератів і погодивши свій вибір з викладачем, який проводить практичні заняття. Використовуючи опрацьований матеріал і нормативно-правові акти, студенти мають розв’язати практичні завдання з конкретної теми. Зазначимо, що в завданнях сформульовано лише загальні питання, тому студенти мають визначити найширше коло правових питань, що потребують вирішення, навчитися їх юридично грамотно формулювати і давати відповіді на ці питання. Відповіді мають бути повні й обґрунтовані з посиланням на законодавство про міжнародний комерційний арбітраж, конвенції, положення, регламенти відповідних арбітражних установ і роз’яснення Пленуму Верховного Суду України.

Самостійна робота студентів (СРС) є складовою навчального процесу, важливим чинником, що формує вміння навчатися, сприяє активізації засвоєння студентами знань і їх реалізації в час, вільний від обов’язкових аудиторних занять.

Мета СРС з дисципліни “Міжнародний комерційний арбітраж” – сприяти засвоєнню в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність. СРС забезпечує підготовку студентів до поточних аудиторних занять.

Завдання СРС – засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих знань, їх застосування при вико-

нанні практичних завдань і творчих робіт, а також виявлення прогалин у системі знань із предмета.

Зміст СРС з дисципліни “Міжнародний комерційний арбітраж” визначається навчальною програмою цієї дисципліни та забезпечується навчально-методичними матеріалами для практичних (семінарських) занять, методичними матеріалами для самостійної роботи студентів, конспектами лекцій, підручниками та навчальними посібниками з цієї дисципліни.

ОСНОВНІ ФОРМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ з навчальної дисципліни “МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ АРБІТРАЖ”

1. Опрацювання лекційного матеріалу та літературних джерел з теми лекції.

Важливу роль у СРС студентів відіграють лекції. Вони слугують тим підґрунтям та інструментом, що спрямовують студентів у найбільш раціональному напрямі щодо вивчення навчальної дисципліни та надають йому знання в обсязі, необхідному для подальшого поглибленого вивчення навчальної дисципліни, роз'яснюють найскладніші поняття та положення навчальної дисципліни. Плідна робота студентів на лекціях є запорукою подальшого успішного оволодіння тим необхідним масивом знань, що сприятиме формуванню із студента фахівця з необхідним рівнем знань і навичок. На початку лекції, як правило, викладач оголошує тему лекції, план її проведення та список необхідної навчальної літератури і нормативно-правових джерел. Крім того, викладач посилається на наукову й спеціальну літературу, а також на нормативно-правові джерела в ході проведення лекції. Тому під час лекції студенти повинні уважно слухати викладача, аналізувати отримувану інформацію, а також конспектувати найважливіші та необхідніші масиви інформації, що надається. Наприкінці лекції студенти можуть задати викладачеві питання стосовно незрозумілих положень прослуханої лекції. Належне ведення конспекту під час лекції сприятиме збереженню необхідної інформації та дасть змогу в подальшому проаналізувати її.

2. Вивчення навчального матеріалу з підручників, навчальних посібників, робота з нормативно-правовими джерелами, опрацювання матеріалу за першоджерелами, науковою та спеціальною літературою.

Працювати із підручниками, навчальними посібниками та нормативно-правовими джерелами, науковою й спеціальною літературою необхідно так, щоб отримати з них максимум теоретичних знань і необхідних відомостей. Студент передусім має ознайомитись із їх змістом, щоб визначити, чи варто опрацювати конкретне джерело і чи має воно відношення до навчального курсу, що вивчається, а лише потім добирати необхідний для вивчення матеріал з цього джерела (глави, розділи тощо) і розпочинати його вивчення. Під час опрацювання матеріалу треба з'ясувати суть питання, що вивчається, намагаючись при цьому визначити суть незрозумілих чи незнайомих слів, термінів і з'ясувати їх зміст за словниками та довідниками в контексті речення. Вивчаючи матеріал за підручником, навчальним посібником, працюючи з науковою та спеціальною літературою, необхідно зіставляти прочитане із прослуханою та законспектованою лекцією, робити логічні висновки, відмічати незрозумілі положення з метою їх подальшого з'ясування на практичному занятті. Тому під час опрацювання будь-якого матеріалу доцільно обрати зручну для себе певну систему позначень (підкреслювання, помітки на полях, виписки, позначення маркерами різних кольорів тощо) і фіксації опрацьованого матеріалу. Крім того, під час роботи з науковою та спеціальною літературою студент може натрапити на посилання на джерела, не зазначені в навчально-методичному комплексі, що є, безперечно, цінним для самостійного поглибленого вивчення правового матеріалу.

3. Підготовка до практичних занять.

Мета практичних занять полягає в закріпленні й поглибленні здобутих теоретичних знань, набутті навичок застосування цих знань при вирішенні конкретних ситуативних питань, контролі засвоєння матеріалу, стимулюванні самостійної роботи студентів над вивченням дисципліни, засвоєнні ними основних положень і вивченні специфіки галузі права.

Основою для підготовки до **практичних занять** є методичні матеріали щодо підготовки до практичних занять. Тематичним планом передбачено проведення практичних занять з основних тем дисципліни. На практичних заняттях використовуються різні форми та методи контролю знань студентів: усне опитування, дискусія, реферативні повідомлення та їх обговорення, розв'язання практичних завдань, тестовий контроль.

Специфіка практичних занять з дисципліни “Міжнародне економічне право” полягає в тому, що під час їх проведення важливо поєд-

нувати вивчення теоретичного матеріалу із розв'язанням практичних завдань, які передбачені планами практичних занять і/або підготовлені викладачем до кожного конкретного заняття.

Практичні заняття можуть організовуватися в різних формах: співбесіда, доповідь, реферативна доповідь, дискусія, колоквиум, рольові ігри, складання процесуальних документів тощо.

Найбільш продуктивними й раціональними формами заняття є співбесіда та дискусія в поєднанні з розглядом конкретних ситуацій. Студент на практичному занятті при обговоренні того чи іншого питання повинен:

- чітко формулювати основні теоретичні положення;
- обґрунтовувати і доводити свої міркування й твердження;
- давати повну і стислу відповідь на поставлене запитання;
- доповнювати доповідача тощо.

У процесі самостійної підготовки до практичних занять студенти мають всебічно розглянути й усвідомити зміст питань, що виносяться на заняття, опрацювати необхідну літературу (підручники, навчальні посібники, наукову та спеціальну літературу) та нормативно-правові джерела. Перевірку засвоєння своїх знань студенти здійснюють за допомогою питань для самоконтролю.

При підготовці до практичних занять і у процесі самостійної роботи студентам можуть стати в пригоді різноманітні технічні засоби та технології (комп'ютер, відеотехніка, мережа Internet, інформаційні банки даних). Найзручнішим для використання в навчальному процесі є комп'ютер, оскільки він допомагає здійснювати пошук і систематизацію необхідної інформації, мінімізує витрати часу на такі дії, оптимізує самостійну роботу студентів, надає доробкам студентів завершеного та естетичного вигляду.

4. Розв'язування ситуаційних задач.

Самостійна робота студентів передбачає самостійне розв'язування задач, що дає змогу практично перевірити засвоєння теоретичних знань. Завдання та задачі складені на основі фактів, подій і документів міжнародного життя, практики судових і інших органів, опублікованого практикуму в судах, органах юстиції, прокуратури тощо. Умови задач не завжди точно збігаються з реальними датами, ситуаціями та обставинами, оскільки мають передусім навчальну мету. Розв'язання задач допоможе студентам на основі засвоєного ними навчального, наукового, нормативного та документального матеріалу дати адекватну правову оцінку конкретної ситуації чи пов'язаних з нею існуючих

концептуальних підходів, виробити та обґрунтувати власну позицію щодо певного питання, а в ряді випадків сформулювати пропозиції, спрямовані на вдосконалення засобів і способів регулювання міжнародних правовідносин.

5. Написання рефератів.

Важливим засобом у засвоєнні знань є написання рефератів і виступ з ними на заняттях. Тематика рефератів пропонується за визначеними темами. **Мета реферативної доповіді** полягає в засвоєнні студентами основних аспектів розкритої в реферативному дослідженні теми, формулюванні запитань, проведенні дискусії. У рефератах на основі аналізу та узагальнення наукового матеріалу порівнюються різні погляди науковців на певну проблему й визначається власна позиція студента з викладенням відповідних аргументів.

Реферат має бути оформлений належним чином. На титульному аркуші студент повинен зазначити назву ВНЗ, кафедри, повну назву теми реферату, своє прізвище та ініціали, а також вчений ступінь, звання, прізвище та ініціали наукового керівника, місце та рік написання реферату.

Для написання реферату студент має скласти план, який розкриває зміст обраної теми (вступ, в якому стисло обґрунтовується актуальність обраної теми; основна частина, де розкривається зміст теми реферату, і закінчення, де формулюються висновки, оцінки, пропозиції).

Викладення матеріалу має бути стислим, точним, послідовним, самостійним. Плагіат наукових праць з обраної теми не допускається. У кінці реферату обов'язково наводиться список використаних джерел.

При написанні реферату слід наводити посилання на використані джерела, оформлюючи їх у квадратних дужках із зазначенням сторінки.

Наприклад:

У науці міжнародного права загальноприйнято, що ...[23, с.157; 53, с. 38;]. При цьому слід мати на увазі, що ...

Обсяг реферату становить 10–15 сторінок рукописного тексту або 8–9 сторінок машинописного чи комп'ютерного виконання на папері формату А4. Структура реферату: вступ (1–2 ст.), основна частина (8–10 ст.), висновки (1–2 стор.), список літератури.

Критерії оцінювання самостійної роботи:

оцінка “відмінно” – студент показує послідовне, глибоке та змістовне розуміння й знання сутності теми, вільно оперує поняттями та термінологією;

оцінка “добре” – студент грамотно розкриває сутність теми, добре володіє термінами дисципліни, однак припускається несуттєвих помилок, неповністю розкриває зміст обраної теми;

оцінка “задовільно” – студент поверхово і не в повному обсязі викладає суть теми, припускається численних помилок при викладенні матеріалу;

оцінка “незадовільно” – студент не знає суті поставлених питань, при побудові відповіді припускається грубих помилок, не орієнтується в сутності матеріалу, не розкриває змісту аналітичних питань.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН *дисципліни* **“МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ АРБІТРАЖ”**

№ пор.	Назва змістового модуля та теми	Кількість годин, із них		
		Лекції (Л)	Семинарські заняття (С)	Самостійна робота студентів (СРС)
1	2	3	4	5
Змістовий модуль І. Основні положення міжнародного комерційного арбітражу				
1	Поняття третейського порядку вирішення спорів	2	2	8
2	Арбітражна угода	2	2	8
3	Відвід державного суду з непідсудності	2	1	8
4	Відвід третейського суду з непідсудності	2	1	8
5	Джерела правового регулювання міжнародного комерційного арбітражу	2	1	6

1	2	3	4	5
	Змістовий модуль II. Процедура прийняття арбітражного рішення та забезпечення його виконання			
6	Порядок розгляду спорів міжнародним комерційним арбітражем. Стадії арбітражного процесу	4	2	10
7	Арбітражне рішення	2	2	8
8	Скасування арбітражного рішення	2	1	8
9	Виконання арбітражних рішень	4	2	8
	Разом годин: 108	22	14	72

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Змістовий модуль I. Основні положення міжнародного комерційного арбітражу

Завдання

1. Розкрити поняття міжнародного комерційного арбітражу та відмінність міжнародного комерційного арбітражу від “внутрішнього” арбітражу.
2. Розкрити основну відмінність “внутрішнього” і “міжнародного” арбітражу. Розкрити відмінність міжнародного комерційного арбітражу від міжнародного “публічного” арбітражу. Особливості “публічного” арбітражу.
3. Сутність терміна “міжнародний комерційний арбітраж”.
4. Види міжнародного комерційного арбітражу.
5. Як формується склад арбітражу?
6. Які спори передаються до арбітражного суду?
7. Визначити поняття “арбітраж”.
8. Процедура, яка встановлюється сторонами.
9. Як вирішується питання про мову в арбітражному провадженні? Обґрунтувати відповідь на підставі Типового закону ЮНСІТРАЛ.
10. Що означає поняття конфіденційності в арбітражному провадженні?
11. У чому полягає остаточність рішення комерційного арбітражу?

12. Визначити механізм, що забезпечує визнання та виконання рішень комерційного арбітражу.
13. Статус рішення арбітрів для сторін.
14. Юридична природа третейських судів. Особливості статусу третейських судів.
15. Принципи створення й діяльності третейських судів.
16. Процедура вирішення третейськими судами спорів.
17. Принципи виконання рішень третейських судів.
18. Загальні принципи відправлення правосуддя третейськими судами? Дайте відповідь на підставі законодавства.
19. Відмежування рішень третейських судів від рішень судів загальної юрисдикції.
20. Види міжнародних комерційних третейських судів.
21. Що таке арбітражі загальної юрисдикції та предмет їх розгляду?
22. Класифікація міжнародних комерційних третейських судів і критерії такої класифікації.
23. Сутність арбітражу ***ad hoc***.
24. Як визначається кількісний і персональний склад арбітражу ***ad hoc***?
25. Правові наслідки відсутності погодженої процедури розгляду спору сторонами.
26. Відмежування постійно діючих міжнародних комерційних третейських судів від арбітражів ***ad hoc***?
27. Які питання вирішуються сторонами в ході переговорів, що передують укладенню контракту?
28. Що таке арбітражне застереження в контракті?
29. У 1998 р. компанія “Укрпром” звернулася до федерального суду в штаті Нью-Йорк із клопотанням про підтвердження арбітражного рішення, винесеного на його користь Міжнародним комерційним арбітражним судом при ТПП України. Відповідач — американська компанія “Клайв” наполягала на відмові в задоволенні клопотання української компанії на тій підставі, що арбітражне рішення ще не стало остаточним відповідно до законодавства України. Компанія “Клайв” подала до Київського міського суду клопотання про скасування арбітражного рішення через наявність процесуальних порушень, а коли в його задоволенні було відмовлено, звернулася з приватною скаргою до Верховного Суду України. Американський суд, розглянувши клопотання компанії “Укрпром” про виконання арбітражного рішення в той самий час,

коли скарга компанії “Клайв” очікувала розгляду Верховним Судом України. Федеральний суддя відкинув доводи відповідача і підтвердив арбітражне рішення, зазначивши, що принцип остаточності арбітражних рішень жорстко встановлений в американському праві й праві України, а тому для вирішення питання про можливість виконання арбітражного рішення немає потреби очікувати постанови Верховного Суду України щодо скарги американської компанії.

Питання. Чи правильним було твердження федерального судді щодо принципу остаточності арбітражних рішень? Розкрити сутність цього принципу, посилаючись на законодавство України та на міжнародне законодавство з цього питання.

30. У спорі між українською компанією “Д” (надалі — позивач) і американською компанією “Т”, відповідачем в якому є американська сторона, відповідач просив американський суд відмовити в задоволенні клопотання про підтвердження арбітражного рішення, винесеного МКАС України, оскільки воно “суперечить публічному порядку і праву України”. Заява американської сторони (надалі — відповідач) щодо порушення публічного порядку та права ґрунтувалася так: нещодавні політичні зміни й потрясіння в Україні, неправильне застосування арбітром українського права щодо термінів заявлення позову, невказівка арбітром на мирову угоду сторін та його відмова розглянути докази відповідача. Американський суд відмовився зважити на ці обставини, заявивши, що у виконанні іноземного арбітражного рішення може бути відмовлено, якщо воно суперечить публічному порядку тієї держави, де виноситься прохання про його виконання. Крім того, за американським правом під публічним порядком розуміють основні принципи моралі й справедливості, їх українське арбітражне рішення жодним чином не порушує.

Питання. Чи правильним були доводи відповідача щодо порушення публічного порядку та права? Чи правильно відмовив американський суд відповідачу? Що розуміють під терміном “порушення публічного порядку та права” за законодавством України?

31. Де саме вперше почав застосовуватися арбітраж, коли і як це відбувалося?
32. В яку епоху зародилося звичайне торгове право? Відповідь обґрунтуйте.
33. У чому полягає договірна природа арбітражу?

34. Що є джерелом правозастосовної діяльності комерційного арбітражу?
35. Коли і в якій країні був прийнятий закон про професійні синдикати?
36. Охарактеризуйте судову систему США у XIX ст. і статус арбітражних застережень.
37. В яких штатах арбітражне законодавство про міжнародний комерційний арбітраж базується на Типовому законі ЮНСІТРАЛ 1985 р.
38. Роль міжнародного комерційного арбітражного суду в судовій системі США?

Тестові завдання

1. Міжнародний комерційний арбітраж – це:

- 1) державне утворення;
- 2) судова палата з розгляду цивільних справ;
- 3) господарський суд;
- 4) третейський суд як різновид юрисдикційних органів, які вправі вирішувати спори.

2. Термін “міжнародний комерційний арбітраж” вживається в кількох значеннях:

- 1) публічний розгляд цивільних справ;
- 2) механізм розгляду спорів, що впливають із зовнішньоекономічних угод;
- 3) розгляд справ між суб'єктами господарювання;
- 4) розгляд справ між юридичними особами;
- 5) розгляд справ між юридичними та фізичними особами;
- 6) орган, створений для розгляду спорів, що впливають із зовнішньоекономічних угод;
- 7) склад арбітражу.

3. Міжнародний комерційний арбітраж – це механізм для розгляду спорів, слухання яких відбуваються:

- 1) із залученням засобів масової інформації;
- 2) мають публічний характер провадження в судах України із застосуванням цивільно-процесуального законодавства України;
- 3) відкрито, за винятком випадків, коли це суперечить інтересам охорони державної або іншої захищеної законом таємниці;
- 4) при зачинених дверях відповідно до угоди, укладеної між

двома чи більше сторонами, за якої вони погодилися, що рішення, винесене арбітром відповідно до права, якщо сторони передбачили інше, за іншими підставами, після справедливих слухань буде обов'язкове для сторін.

4. Третейські суди як юрисдикційний орган:

- 1) є державними;
- 2) формуються державою та фінансуються нею;
- 3) є державною організацією;
- 4) не є державними, не формуються державою і не фінансуються нею.

5. Третейські судді:

- 1) призначаються державою;
- 2) призначаються Указом Президента України;
- 3) призначаються Верховним Судом України, мають спеціальний статус і державні гарантії;
- 4) обираються серед суддів державних судів простим голосуванням;
- 5) не призначаються державою, не мають спеціального статусу та гарантії.

6. Право третейського суду розглядати певний спір між суб'єктами підприємницької діяльності визначається:

- 1) договором між сторонами та має договірну природу;
- 2) законом та має, як правило, імперативний характер і не може бути змінено угодою сторін спору;
- 3) цивільно-процесуальним кодексом;
- 4) нормативно-правовими актами України;
- 5) цивільним правом.

7. Судді третейських судів виконують свої обов'язки:

- 1) на постійній основі та відповідно до Закону України "Про статус суддів";
- 2) не на постійній основі та призначаються сторонами спору;
- 3) відповідно до Цивільно-процесуального кодексу України та призначаються державою;
- 4) на засадах гласності, рівності усіх громадян перед законом і судом;
- 5) на підставі Конституції, інших актів законодавства України.

8. При розгляді справ третейські суди, як правило:

- 1) зобов'язані при вирішенні спору застосовувати чинні у певній країні процесуальні норми, які також є обов'язковими для застосування державними судами;
- 2) зобов'язані при вирішенні спору застосовувати чинні у певній країні цивільно-правові норми;
- 3) зобов'язані при вирішенні спору застосовувати чинні у певній країні закони і підзаконні акти;
- 4) не зобов'язані при вирішенні спору застосовувати чинні у певній країні процесуальні норми, які є обов'язковими для застосування державними судами.

9. Рішення третейських судів:

- 1) не є остаточними і підлягають за суттю спору апеляційному й касаційному оскарженню в будь-яких державних чи судових органах або перегляду за нововиявленими обставинами;
- 2) можуть бути скасовані в апеляційному суді повністю або частково;
- 3) не є остаточними і підлягають за суттю спору апеляційному оскарженню;
- 4) підлягають за суттю спору тільки апеляційному оскарженню, але не касаційному;
- 5) підлягають за суттю спору тільки перегляду за нововиявленими обставинами;
- 6) є остаточними і не підлягають за суттю спору апеляційному чи касаційному оскарженню в будь-яких державних чи судових органах або перегляду за нововиявленими обставинами.

10. Видами міжнародних комерційних третейських судів є:

- 1) господарські апеляційні суди;
- 2) система господарських судів, арбітраж *ad hoc*;
- 3) постійно діючі суди з розгляду цивільних і кримінальних справ;
- 4) постійно діючі міжнародні господарські суди;
- 5) постійно діючі міжнародні комерційні третейські суди.

11. Арбітражі *ad hoc* — це:

- 1) третейські суди для розгляду багатьох категорій справ;
- 2) третейські суди для розгляду і вирішення лише конкретного спору;
- 3) суди для розгляду справ окремого провадження;
- 4) суди для розгляду багатьох цивільних та арбітражних справ.

12. Організаційно арбітраж ad hoc — це певний склад:

- 1) держаних суддів, які належним чином призначені певним компетентним органом на підставі цивільно-процесуального законодавства України;
- 2) третейських суддів, які належним чином призначені державою на підставі арбітражної угоди, яку між собою уклали сторони спору;
- 3) третейських суддів, які належним чином призначені сторонами спору або певним компетентним органом на підставі арбітражної угоди, яку між собою уклали сторони спору;
- 4) суддів, які належним чином призначені сторонами спору на підставі Закону України “Про статус суддів”.

13. Склад третейських суддів:

- 1) одноособовий арбітр або певна парна кількість арбітрів;
- 2) одноособовий арбітр або декілька арбітрів;
- 3) одноособовий арбітр або певна непарна кількість арбітрів;
- 4) певна парна кількість арбітрів.

14. Питання, що узгоджуються в арбітражних угодах:

- 1) порядок постачання товару та продукції;
- 2) ціна та предмет договору;
- 3) кількісний склад третейського суду;
- 4) суттєві умови договору поставки;
- 5) порядок обрання або призначення третейських суддів;
- 6) форс-мажорні обставини в договорі;
- 7) мова і місце проведення арбітражу;
- 8) права та обов'язки сторін з постачання продукції;
- 9) строки та порядок надання письмових заяв сторін і доказів;
- 10) порядок оплати;
- 11) інші питання, безпосередньо пов'язані з процедурою.

15. Під регламентами міжнародних комерційних третейських судів слід розуміти:

- 1) сукупність нормативно-правових актів;
- 2) сукупність норм, що регулюють цивільно-правові відносини;
- 3) збірник процедурних норм, які регулюють процедуру розгляду цивільних справ у судах загальної юрисдикції;
- 4) збірник процедурних норм, які регулюють процедуру розгляду спору, починаючи з порушення справи і закінчуючи винесенням арбітражного рішення.

16. При арбітражі ad hoc застосування положень того чи іншого регламенту можливе тільки:

- 1) за постановою голови суду;
- 2) за домовленістю сторін спору;
- 3) за клопотанням позивача у справі;
- 4) за письмовим клопотанням представників сторін;
- 5) за рішенням складу третейського суду;
- 6) за рішенням судової палати з цивільних справ.

17. Арбітраж ad hoc після виконання своїх обов'язків у повному обсязі:

- 1) стає постійно діючим судовим органом;
- 2) продовжує свої повноваження з розгляду інших справ;
- 3) набуває особливого статусу;
- 4) припиняє існування як третейський суд.

18. Під постійно діючими міжнародними комерційними третейськими судами розуміють:

- 1) суди, в яких судочинство здійснюється за цивільними процесуальними законами України, що діють на час розгляду справи, вчинення окремих процесуальних дій або виконання рішення суду;
- 2) державні установи та організації, які здійснюють судочинство на підставі міжнародних угод;
- 3) арбітражні організації чи установи, метою створення та функціонування яких є розгляд цивільних та господарських справ між суб'єктами господарювання України;
- 4) арбітражні організації чи установи, метою створення та функціонування яких є надання суб'єктам міжнародних комерційних відносин специфічного виду послуг у сфері третейського вирішення спорів, що виникають між ними.

19. Арбітражні організації чи установи створюються відповідно до:

- 1) цивільно-процесуального законодавства країни місця їх утворення та на підставі рішень відповідних державних органів;
- 2) законів про судоустрій країни місця їх утворення та на підставі рішень відповідних міністерств;
- 3) законодавства країни місця їх утворення та на підставі рішень відповідних органів, як правило судових;
- 4) законодавства країни місця їх утворення та на підставі рішень

відповідних органів, як правило торговельних і торгово-промислових палат різних країн, різних товарних асоціацій.

20. Постійні арбітражні (третейські) органи функціонують у правовому полі, яке утворюється:

- 1) відповідним законодавством про судоустрій країни місця їх знаходження, а також на підставі та згідно із законодавством, яке визначає організаційну структуру цих судових органів та містить цивільні норми, згідно з якими має діяти склад третейського суду, сформований під егідою відповідного міністерства;
- 2) відповідним цивільно-процесуальним законодавством країни місця їх знаходження, а також на підставі та згідно із законами та підзаконними актами, які визначають організаційну структуру цих судових органів і містять цивільні норми, згідно з якими має діяти склад третейського суду, сформований під егідою відповідного міністерства;
- 3) відповідними міжнародними договорами, а також на підставі та згідно із законодавством, яке визначає організаційну структуру цих судових органів і містить цивільні норми, згідно з якими має діяти склад третейського суду, сформований під егідою відповідного міністерства;
- 4) відповідним законодавством про міжнародний комерційний арбітраж країни місця їх знаходження, а також на підставі та згідно із регламентами, які визначають організаційну структуру цих арбітражних органів і містять процесуальні норми, згідно з якими має діяти склад третейського суду, сформований під егідою відповідного арбітражного органу.

21. Першим арбітражним центром зі справді всесвітньою орієнтацією став:

- 1) Лондонський третейський суд;
- 2) Стокгольмська торгова палата;
- 3) Міжнародний арбітражний суд Міжнародної торгової палати;
- 4) Нью-Йоркська фондова біржа.

Теми рефератів

1. Розгляд внутрішніх господарських спорів між підприємствами і підприємцями в Російській Федерації та в Україні.

2. Особливості “публічного” арбітражу в Україні.
3. Порівняльна характеристика арбітражів і судів загальної юрисдикції в Україні.
4. Розмежування між системою державних судів в Україні й судами, які виходять за національні кордони.
5. Розмежування між комерційним і некомерційним договорами.
6. Поняття комерційного договору.
7. Конфіденційність в арбітражному провадженні.
8. Остаточність рішення комерційного арбітражу.
9. Статус рішення арбітрів для сторін.
10. Третейські суди як різновид юрисдикційних органів, які вправі вирішувати спори.
11. Особливості статусу третейських суддів.
12. Принципи створення та діяльності третейських судів.
13. Порядок (процедура) вирішення третейськими судами спорів.
14. Принципи виконання рішень третейських судів.
15. Підстави розгляду третейськими судами спорів між суб'єктами підприємницької діяльності.
16. Виконання суддями третейських судів своїх обов'язків.
17. Особливості призначення суддів третейських судів.
18. Особливості застосування третейськими судами чинних у певній країні процесуальних норм.
19. Загальні принципи здійснення правосуддя третейськими судами.
20. Рішення третейських судів і відмежування їх від рішень судів загальної юрисдикції.
21. Терміновість арбітражу.
22. Строки арбітражного розгляду справи.
23. Припинення арбітражного розгляду справи.
24. Види міжнародних комерційних третейських судів.
25. Види комерційного арбітражу: випадковий та інституційний.
26. Процедура випадкового арбітражу.
27. Місце інституційного арбітражу і його формування.
28. Наявність власних правил процедури, порядок утворення складу арбітражу і вирішення комерційних спорів.
29. Еволюція інституційного арбітражу, спеціалізація постійно діючих арбітражів.
30. Арбітражі загальної юрисдикції, предмет їх розгляду.

31. Арбітражі зі спеціальною (обмеженою) юрисдикцією та їх компетенція. Класифікація міжнародних комерційних третейських судів і критерії такої класифікації.
32. Арбітражі *ad hoc*. Сутність арбітражу *ad hoc*.
33. Особливості організації арбітражу *ad hoc* і формування його складу. Повноваження складу третейського суду *ad hoc*.
34. Рішення третейського суду *ad hoc*.
35. Особливості арбітражного процесу третейського суду *ad hoc*.
36. Процедура розгляду спору третейським судом *ad hoc*.
37. Арбітражні угоди, в яких передбачається арбітраж *ad hoc*, і питання, що вирішуються в цих угодах.
38. Регламенти, які рекомендуються для застосування арбітражами *ad hoc*, і їх призначення.
39. Умови застосування положень того чи іншого регламенту при арбітражі *ad hoc*.
40. Питання повноваження третейського суду після виконання арбітражем *ad hoc* своїх обов'язків.
41. Постійно діючі міжнародні комерційні третейські суди.
42. Відмежування постійно діючих міжнародних комерційних третейських судів від арбітражів *ad hoc*.
43. Організаційна структура постійно діючих комерційних третейських судів, мета їх створення і діяльності.
44. Арбітражні організації, мета їх створення та функціонування. Особливості та підстави функціонування постійних арбітражних (третейських) органів.
45. Оформлення угоди сторін щодо способу розгляду спору.
46. Арбітражне застереження. Місце арбітражного застереження в контракті. Зміст арбітражної угоди щодо різновиду регламентів або домовленості сторін.
47. Міжнародні угоди, що передбачають примусове виконання арбітражних рішень.
48. Підстави, за яких суд може скасувати арбітражне рішення чи відмовити в його визнанні та виконанні.
49. Зародження інституту третейського суду в стародавні часи.
50. Співвідношення інституту третейських судів і державного судочинства у стародавні часи.
51. Роль третейського розгляду в період формуванням держави та судової системи як невід'ємної складової системи примусу та в період розвитку капіталістичних відносин.

52. Арбітражний розгляд як перша форма цивілізованого розгляду спорів, момент виникнення такої форми розгляду спорів. Інститут третейського суду як перша форма правосуддя.
53. Історія розвитку інституту міжнародного комерційного арбітражу.
54. Положення щодо юридичної сили рішення арбітра в римському цивільному праві на початку римської історії.
55. Способи забезпечення виконання рішення арбітра в римському цивільному праві.
56. Порядок обрання та затвердження арбітра в Римській державі.
57. Суб'єкти обрання арбітра у стародавньому Римі.
58. Розвиток арбітражу в період середньовіччя.
59. Арбітраж як засіб вирішення спорів в Європі в епоху середньовіччя. Зародження звичаєвого торговельного права в епоху середньовіччя та поширення його концепції на сьогодення.
60. Арбітраж у період абсолютних монархій у XVI-XVII ст.
61. Арбітраж у період розвитку торгівлі в XVIII-XX ст.
62. Розвиток законодавства про арбітраж і арбітражну практику та вплив цих факторів на юридично-соціальне розуміння арбітражу.
63. Торговий і морський арбітраж у XVIII—XIX ст.
64. Арбітраж у Росії на початку XIX ст.
65. Сутність сучасного міжнародного комерційного арбітражу та форми його діяльності.
66. Суб'єкти створення постійно діючих арбітражних судів і підстави їх діяльності.
67. Адміністративні арбітражні суди та їх місце в системі постійно діючих арбітражних судів і судів *ad hoc*.
68. Особливості арбітражного законодавства Франції, Бельгії, Англії, Голландії та Швейцарії, їх вплив на специфіку міжнародного комерційного арбітражу.
69. Історія розвитку арбітражу у Франції, Англії, Сполучених Штатах Америки.
70. Етапи розвитку американського арбітражу в XX ст.

Література [3; 6; 7; 9; 11; 13; 18; 21;
24–25; 27; 29; 36]

Змістовий модуль II. Процедура прийняття арбітражного рішення та забезпечення його виконання

Задачі

1. Який загальний строк позовної давності для захисту прав передбачався за ЦК УРСР 1963 р.? Проведіть порівняльний аналіз строків позовної давності, передбачених за ЦК УРСР 1963 р. та ЦК України 2004 р.?
2. Право на відшкодування збитків, завданих позивачу через неналежне виконання зобов'язань з оплати отриманого товару, виникло з 25 червня 2000 р., позов пред'явлений 27 листопада 2004 р., тобто через 4 роки. Позивач заявив про переривання строку позовної давності пред'явленням позову до МКАС при ТПП України 25 березня 2001 р.

Питання 1. Чи пропущений строк для захисту порушеного права позивачем?

Питання 2. За цивільним законодавством якого року і як треба вирішити цю справу?

Питання 3. Чи можна в цьому разі застосувати Конвенцію ООН про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів? Вирішити справу по суті.

3. На яких підставах суд під час розгляду справи бере до уваги закінчення встановленого чотирирічного терміну позовної давності, зазначеного в Конвенції ООН про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів (Нью-Йорк, 1974 р.), учасницями якої є сторони спору? Як можна вирішити це питання, якщо під час слухання справи заяви від сторін про сплив строку позовної давності до суду не надходило?
4. Право на пред'явлення позову в позивача виникло 1 червня 2001 р. і могло бути реалізоване до 31 травня 2004 р. включно. Останні 6 місяців терміну давнини — це період з 1 грудня 2003 р. по 31 травня 2004 р. Доказів того, що в цей період існували обставини нездоланної сили, що перешкоджали пред'явленню позову, позивач не надав.

Питання 1. Яке рішення має ухвалити суд і на підставі якого законодавства чи конвенції?

Питання 2. Якби позивачем надалі була доведена наявність обставин нездоланної сили, що перешкоджали пред'явленню позову, то коли б минув шестимісячний строк, на який могла б бути подовжена решта терміну?

5. 29 травня 2002 р. між сторонами — Українським ЗАТ (позивач) і Російською агрофірмою (відповідач) — укладено контракт про постачання товару № 200/5, в розділі 10 якого зазначено, що всі розбіжності та суперечки, що виникають у зв'язку з виконанням даного контракту, підлягають розгляду одноособовим арбітром у МКАС при ТПП України відповідно до регламенту цього Суду, рішення якого є обов'язковими для обох сторін. Відповідно до п. 6.4 цього контракту застосовним є матеріальне право України. За цим контрактом на виконання зобов'язань позивач продав і поставив відповідачеві у червні — липні 2002 р. попередню суміш для відгодівлі сільськогосподарських птахів у кількості 621,4 т за ціною 147 дол. США за одну тонну на суму 91 345,8 дол. США, яку відповідач зобов'язався сплатити протягом 35 календарних днів з дати відвантаження товару відповідно до вантажної митної декларації.
- Через несплату товару у встановлений контрактом термін позивач 2 вересня 2006 р. звернувся до МКАС при ТПП України з позовом про стягнення з відповідача 91 345,8 дол. США вартості товару і 1 187,65 дол. США пені за прострочення платежу. Вирішити справу по суті спору.
6. Цивільне законодавство якого періоду треба застосовувати до відносин сторін, що існували до набрання чинності ЦК України, тобто до січня 2004 р.? Які саме правила застосовуються до позовів, термін пред'явлення яких передбачений законодавством, що діяло раніше, до набрання чинності ЦК України 2003 р.?
7. Виходячи з умови задачі № 5, дайте відповідь, в яких випадках можливе застосування Конвенції про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів (Нью-Йорк, 1974 р.), ратифікованої Україною в первісній редакції та підписаної від імені України 14 липня 1974 р., якщо відомо, що Російська Федерація цю Конвенцію не ратифікувала? Чи можливі для Російської Федерації якісь зобов'язання щодо застосування даної конвенції, якщо відомо що вона підписала конвенцію як правонаступник СРСР і несе цілковиту “відповідальність за всіма правами і зобов'язаннями СРСР відповідно до Статуту ООН і багатосторонніх договорів, депозитарієм яких є Генеральний Секретар”?
8. 17 січня 1997 р. між українським ЗАТ і російським ТОВ було укладено контракт № 19, за яким російське ТОВ (продавець) зо-

бов'язалося поставити українському ЗАТ (покупцю) протягом лютого—грудня 1997 р. сировину відповідно до специфікації (додаток № 1 до контракту), а покупець зобов'язався прийняти товар і оплатити його в доларах США за фактом постачання місячного обсягу протягом 90 календарних днів з дати прибуття останнього вагона місячної партії товару.

Додатковою угодою № 3 від 3 лютого 1998 р. і через обмін листами (лист продавця від 14 січня 1999 р., лист покупця від 8 лютого 1999 р.) дію контракту було подовжено на 1998 і 1999 р. (відповідно), додатковими угодами № 6 від 21 травня 1998 р. і № 9 від 15 березня 1999 р. було погоджено обсяги, технічні характеристики і ціни товару, який мав бути поставлений.

Додатковою угодою № 11 від 30 червня 1999 р. до контракту № 19 від 17 січня 1997 р. сторони погодили оплату покупцем — українським ЗАТ — сировини, раніше поставленої продавцем — російським ТОВ — продукції на загальну суму 883 680 дол. США. Відомо, що сторони в акті звіряння взаємних розрахунків за контрактом № 19 від 17 січня 1997 р. станом на 1 грудня 1999 р., що був останнім (підсумковим), зафіксували, що:

- покупцем не оплачено поставки товару, здійснені у квітні—серпні 1999 р.;
- заборгованість покупця — українського ЗАТ — за цими поставками становить: на думку продавця — 1323944,47 дол. США; на думку покупця — 909901,65 дол. США; різниця 414042,82 дол. США — оплата покупцем залізничного тарифу замість продавця.

Крім того, відомо такі факти:

- укладений договір про уступлення права вимоги від 14 грудня 1999 р., де російське ТОВ уступило право вимоги за контрактом № 19 від 17 січня 1997 р., включаючи оплату вартості товару, неоплаченого покупцем на момент підписання цього договору, іноземній фірмі, яка договором про уступлення права вимоги від 4 серпня 2000 р. уступила зазначене право вимоги компанії (позивачу за даною справою);
- листом від 7 серпня 2000 р. іноземна фірма повідомила українське ЗАТ про переуступлення прав російського ТОВ за цим контрактом “загальною сумою 1 323 944,47 дол. США” іноземній компанії (позивачу за справою);
- листом від 19 квітня 2001 р. іноземна компанія (позивач за справою) зажадала від українського ЗАТ погасити заборгованість

за контрактом № 19 від 17 січня 1997 р., що після всіх заліків, зроблених цією компанією, становить 934 121 дол. США, або провести новацію даного контракту;

- кількаразові вимоги іноземної компанії про погашення зазначеної заборгованості українське ЗАТ не задовольнило.

У листопаді 2003 р. іноземна компанія звернулася до МКАС при ТПП України з позовом про стягнення з українського ЗАТ вартості товару в сумі 934 121 дол. США.

Справа була прийнята до провадження постановою Голови МКАС при ТПП України від 25 листопада 2003 р. Цією постановою позивачу було запропоновано доплатити арбітражний збір і узгодити з відповідачем кандидатуру одноособового арбітра (персонально), повідомивши арбітражному суду його ім'я та прізвище.

Після сплати позивачем арбітражного збору в повному обсязі Арбітражний суд 25 грудня 2003 р. направив відповідачу копії позовних матеріалів, Регламент МКАС при ТПП України, Рекомендаційний список арбітрів із пропозицією в 30-денний термін з моменту одержання цього листа представити Арбітражному суду відкликання, власне кажучи, позовних вимог і повідомити ім'я й прізвище погодженого з позивачем одноособового арбітра.

19 січня 2004 р. до Арбітражного суду надійшов лист відповідача від 15 січня 2004 р., в якому він повідомив про свою згоду із запропонованою позивачем у листі від 4 січня 2004 р. кандидатурою одноособового арбітра за даною справою.

У відзиві на позов від 22 березня 2004 р., що був представлений представником відповідача на засіданні Арбітражного суду 31 березня 2004 р., відповідач заявив про невизнання позову.

Питання 1. Чи застосовується до даних відносин Конвенція про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів? Чому?

Питання 2. Коли за даним контрактом у позивача виникло право на позов? Чи пропущений строк позовної давності позивачем — російським ТОВ?

Питання 3. Цивільне законодавство якого року необхідно застосувати до даних відносин на момент розгляду справи в суді?

9. Українське ТОВ (позивач) звернулось до МКАС з позовом до російського ЗАТ (відповідач) про стягнення 193 522,70 дол. США,

що становить 147 966,3 дол. США попередньої оплати за недопоставлений товар, 20 419,4 дол. США збитків у вигляді пені, нарахованої позивачу відповідно до ст. 4 Закону України “Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті”, 25 137 дол. США штрафу за прострочення відвантаження товару і відшкодування витрат, пов’язаних зі зверненням до Арбітражного суду.

Правовою підставою для розгляду справи став п. 11.1 контракту № 99 від 15 вересня 2003 р., відповідно до якого будь-який спір, розбіжність чи вимоги, що виникають з даного контракту або стосуються його порушення чи недійсності, у разі неможливості вирішення дружнім шляхом підлягають розгляду в МКАС при ТПП України.

Сторони не обумовили застосовне право до контракту № 99 від 15 вересня 2003 р. Арбітражний суд, виходячи з колізійної норми (ст. 6 Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність”, згідно з якою права та обов’язки сторін зовнішньоекономічного договору визначаються правом місця його укладення, якщо сторони не обумовили інше), визнав при розгляді цієї справи застосовним матеріальне право України — місця укладення контракту № 99 від 15 вересня 2003 р. Крім того, Арбітражний суд постановив таке.

Згідно з укладеним сторонами контрактом № 99 від 15 вересня 2003 р. і додатковими угодами № 1 від 5 жовтня 2003 р. і № 2 від 11 грудня 2003 р. відповідач (продавець) здійснює в грудні 2003—січні 2004 р. експорт пшениці продовольчого гатунку 3 класу в кількості 50 тис. т за ціною 171 дол. США за 1 т., а позивач (покупець) купує й оплачує цей товар на таких умовах: у термін 5 банківських днів після підписання контракту здійснює на адресу відповідача попередню оплату в сумі 239 400 дол. США; остаточна оплата провадиться протягом 5 банківських днів з дня приймання товару вантажоодержувачем у розмірі 80 % вартості фактично прийнятого товару; після приймання вантажоодержувачем першої відвантажувальної партії позивач здійснює попередню оплату в розмірі 20 % вартості наступної партії 7 тис. т, що становить 239 400 дол. США.

Відповідно до умов контракту № 99 від 15 вересня 2003 р. і додаткових угод № 1 від 5 жовтня 2003 р. до нього позивачем 15 грудня 2003 р. здійснена попередня оплата 20 % вартості першої відвантажувальної партії 7 тис. т. товару в сумі 239 400 дол. США.

Відповідачем у рамках контракту було поставлено товар у кількості 534,7 т на суму 91 433,7 дол. США.

Вимоги позивача до відповідача про виконання умов контракту в повному обсязі або про повернення частини передоплати за недопоставлений товар останнім не були виконані.

У зв'язку з цим позивач звернувся до МКАС при ТПП України з позовною заявою про стягнення з відповідача 147 966,3 дол. США основного боргу, 20419,4 дол. США пені, нарахованої позивачу за несвоєчасне постачання оплаченого товару відповідно до Закону України “Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті”, 25 137 дол. США штрафу за прострочення постачання товару, а також відшкодування витрат позивача у зв'язку зі зверненням до міжнародного арбітражу.

До Арбітражного суду надійшла заява від позивача з проханням ужити забезпечувальних заходів за його позовом щодо коштів, майна і майнових прав відповідача – російського ЗАТ – у зв'язку з тим, що в позивача є підстави вважати, що без ужиття таких заходів виконання рішення МКАС буде неможливим.

Тестові завдання

1. Підставами для виникнення зобов'язань можуть бути:

- а) правочини;
- б) створення літературних творів;
- в) завдання майнової та моральної шкоди іншій особі;
- г) адміністративні акти;
- д) акти цивільного законодавства;
- е) рішення суду.

2. Кредитор у зобов'язанні може бути замінений іншою особою внаслідок:

- а) вибуття із зобов'язання;
- б) правонаступництва;
- в) виконання обов'язку майновим поручителем;
- г) виконання обов'язку боржника третьою особою.

3. Не допускається:

- а) тільки одностороння відмова від зобов'язання;
- б) тільки одностороння зміна умов зобов'язання;
- в) як одностороння відмова від зобов'язання, так і одностороння зміна його умов.

4. *Нерухоме майно може бути предметом:*

- а) застави;
- б) неустойки;
- в) завдатку.

5. *Порука припиняється в разі:*

- а) припинення забезпечуваного нею зобов'язання;
- б) відмови боржника від послуг поручителя;
- в) переведення боргу на іншу особу, якщо поручитель не поручився за нового боржника;
- г) закінчення строку виконання зобов'язання;
- д) закінчення строку, встановленого в договорі поруки.

6. *Зобов'язання гаранта перед кредитором припиняється в разі:*

- а) сплати кредитором суми, на яку видано гарантію;
- б) закінчення строку дії гарантії;
- в) відмови кредитора від своїх прав за гарантією шляхом повернення її гарантові.

7. *Право застави виникає:*

- а) з моменту передавання предмета застави заставодержателю;
- б) з моменту нотаріального засвідчення договору застави, якщо договір підлягає такому засвідченню;
- в) з моменту укладення договору застави.

8. *Право застави припиняється в разі:*

- а) визнання недійсним зобов'язання, забезпеченого заставою;
- б) припинення зобов'язання, забезпеченого заставою;
- в) визнання банкрутою юридичної особи заставодержателя;
- г) втрати предмета застави, якщо заставодавець не змінив предмет застави;
- д) реалізації предмета застави;
- е) набуття заставодержателем права власності на предмет застави

9. *Солідарний порядок виконання зобов'язання має місце:*

- а) коли законом прямо передбачено солідарне виконання зобов'язання;
- б) якщо солідарний спосіб виконання зобов'язання передбачений угодою сторін, коли предмет зобов'язання неподільний;
- в) коли предмет зобов'язання становить особливу культурну цінність.

10. *Договір купівлі-продажу є:*

- а) реальним;

- б) консенсуальним;
- в) змішаним.

11. Відповідно до цивільного законодавства України договори укладаються:

- а) усно або в письмовій формі;
- б) тільки в письмовій формі;
- в) тільки через факс;
- г) тільки нотаріально;
- д) тільки усно.

12. Зовнішньоторговельний контракт як такий може бути укладений:

- а) у формі єдиного документа, складеного на одній чи двох мовах (залежно від вибору сторін) і підписаного повноважними представниками сторін;
- б) у формі обміну листами, телеграмами, повідомленнями через телетайп чи факс, підписаними повноважними представниками сторін;
- в) у формі єдиного документа, складеного тільки на одній мові;
- г) через телетайп чи факс;
- д) у формі єдиного документа, підписаного секретарем фірми;
- е) у формі кількох різних за змістом документів, що підписуються представниками сторін.

13. Відповідно до вимог зовнішньоторговельні контракти підписуються:

- а) трьома особами: особою, яка володіє таким правом відповідно до посади, особою, уповноваженою дорученням, виданим за підписом керівника суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності одноосібно, і головним бухгалтером;
- б) двома особами: особою, яка володіє таким правом згідно з посадою відповідно до установчих документів, та особою, уповноваженою дорученням, виданим за підписом керівника суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності одноосібно, якщо установчі документи не передбачають інше і якщо інше не передбачено статутом підприємства;
- г) однією особою, уповноваженою дорученням, виданим за підписом головного бухгалтера;
- д) двома особами: головним бухгалтером та особою, яка володіє таким правом відповідно до посади.

14. Наслідки визнання зовнішньоторговельного контракту не-дійсним такі:

- а) відшкодування завданої шкоди;
- б) двостороння реституція;
- в) подання позову до суду;
- г) розірвання контракту в односторонньому порядку;
- д) підписання нового контракту;
- е) виконання зобов'язання в натурі.

15. Уніфіковані правила для акредитивів та інкасо, розроблені Міжнародною торговельною палатою:

- а) обов'язкові для застосування при підписанні контракту;
- б) мають рекомендаційний характер, їхнє обов'язкове застосування можливе лише в тому разі, коли сторони зовнішньоторговельного контракту прямо вкажуть на те, що це правило підлягає застосуванню;
- в) застосовуються лише за вказівкою закону;
- г) мають рекомендаційний характер, їхнє обов'язкове застосування можливе тільки за ухвалою третейського суду;
- д) застосовуються обов'язково, відповідно до законодавства.

16. Строками є:

- а) строки позовної давності;
- б) строки, визначені угодою, судом, адміністративним актом;
- в) тільки строки, визначені законом;
- г) усі перелічені вище.

17. Позовна давність в один рік застосовується до вимог:

- а) про стягнення неустойки;
- б) про спростування недостовірної інформації в засобах масової інформації;
- в) про оскарження дій виконавця заповіту;
- г) про розірвання договору дарування;
- д) у зв'язку з недоліками проданого товару.

18. Перебіг позовної давності зупиняється:

- а) якщо пред'явленню позову перешкоджала непереборна сила;
- б) у разі відстрочення виконання зобов'язання на підставах, встановлених законом;
- в) у разі зупинення дії закону або іншого нормативно-правового акта, який регулює відповідні відносини;
- г) якщо позивач або відповідач перебувають у складі Збройних сил України.

19. Позовна давність не поширюється:

- а) на вимогу про розірвання договору купівлі-продажу нерухомості;
- б) на вимогу вкладника до банку про видачу вкладу;
- в) на вимогу про відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю;
- г) на вимогу страхувальника до страховика про здійснення страхової виплати;
- д) на вимогу про переведення на співвласника прав та обов'язків покупця у разі порушення переважного права купівлі частки у праві спільної часткової власності.

20. Позовна давність – це:

- а) строк, у межах якого особа може звернутись до суду з вимогою про захист свого порушеного права або інтересу;
- б) строк, який не обмежує особу щодо звернення до суду за захистом своїх прав та інтересів;
- в) позовна заява;
- г) строк, у межах якого особа може вирішити питання про право власності на річ.

21. Види позовної давності:

- а) скорочена та тривала;
- б) збільшена та скорочена;
- в) строкова та безстрокова;
- г) загальна та спеціальна.

22. Початок перебігу строку позовної давності починається:

- а) з дня, коли особа дізналася або мала дізнатися про порушення своїх прав, або про особу, яка їх порушила;
- б) з дня, коли особа подала позов до суду;
- в) з дня, коли було порушено права особи;
- г) з дня, коли особа звернулася з претензією до іншої особи з приводу порушення своїх прав.

23. Підстави зупинення перебігу позовної давності:

- а) відстрочення виконання зобов'язання на підставах, встановлених законом;
- б) пред'явлення позову до суду;
- в) непереборна сила;
- г) перебування позивача у складі Збройних сил України, переведених на воєнний стан;

- д) припинення нормативно-правового акта, який регулює дані відносини;
- е) перебування позивача або відповідача у складі Збройних сил України або в інших створених відповідно до закону військових формуваннях, що переведені на воєнний стан;
- є) надзвичайна або невідворотна за даних умов подія.

24. Підстави переривання перебігу позовної давності:

- а) непереборна сила;
- б) пред'явлення позову до суду, який не залишився без розгляду;
- в) вчинення зобов'язаною особою дії, що свідчить про визнання нею свого боргу або іншого обов'язку;
- г) мораторій;
- д) визнання боргу;
- е) вчинення зобов'язаною особою дій, що свідчать про визнання боргу, в спорах, в яких однією або обома сторонами є фізичні особи;
- є) вчинення зобов'язаною особою дій, що свідчать про визнання боргу, в спорах, в яких обома сторонами є фізичні особи;
- ж) пред'явлення позову до суду, який залишився без розгляду;
- з) пред'явлення особою позову до одного із кількох боржників, а також якщо предметом позову є лише частина вимоги, право на яку має позивач.

25. Позовна давність може бути:

- а) загальна;
- б) спеціальна;
- в) скорочена;
- г) скорочена або спеціальна;
- д) особлива;
- е) виключна.

26. Загальна позовна давність встановлюється на такий термін:

- а) три роки;
- б) п'ять років;
- в) один рік;
- г) десять років;
- д) шість місяців.

27. Імперативність норм про позовну давність полягає у такому:

- а) можливість зменшити строк позовної давності;
- б) неможливість змінити строк позовної давності;

- в) недійсність правочинів про зміну строків позовної давності й порядку їх обчислення;
- г) обов'язковість застосування строків позовної давності судами незалежно від заяви сторін;
- д) можливість збільшити строк позовної давності.
- 28. Відповідно до законодавства Російської Федерації загальний строк позовної давності становить:**
- а) три роки;
- б) п'ять років;
- в) один рік;
- г) десять років;
- д) шість місяців.
- 29. Загальний строк позовної давності згідно із законодавством Франції за всіма вимогами, за якими не встановлено спеціальні строки, становить:**
- а) тридцять років;
- б) п'ять років;
- в) одинадцять років;
- г) десять років;
- д) шість місяців.
- 30. Спеціальні (або скорочені) строки за законодавством Франції встановлені в межах:**
- а) від шести місяців до п'яти років — залежно від основної вимоги;
- б) від десяти місяців до п'яти років — залежно від додаткових вимог;
- в) одинадцять років;
- г) один рік.
- 31. Законодавством більшості країн закріплено принцип, згідно із яким норми позовної давності підлягають застосуванню судами, арбітражними і третейськими судами тільки:**
- а) за ініціативою сторін;
- б) на підставі законодавства;
- в) на підставі конвенцій;
- г) на підставі договорів купівлі-продажу товарів.
- 32. Конвенція про позовну давність регулює:**
- а) питання позовної давності тільки у відносинах між державними органами та фізичними особами;

- б) питання позовної давності тільки щодо вимог, які виникають з договорів міжнародної купівлі-продажу товарів, і тільки в тому разі, якщо некомерційні підприємства не розташовані на момент його укладення в державах — учасницях Конвенції;
- в) питання позовної давності тільки щодо вимог, які виникають з договорів міжнародної купівлі-продажу товарів, і тільки в тому разі, якщо комерційні підприємства сторін контракту знаходяться в момент його укладення в державах — учасницях Конвенції або якщо до контракту міжнародної купівлі-продажу товарів застосовне право будь-якої держави-учасниці;
- г) питання позовної давності тільки щодо вимог, які виникають з договорів купівлі-продажу товарів між фізичними особами;
- д) питання позовної давності тільки щодо вимог, які виникають з договорів підряду, і тільки в тому разі, якщо комерційні підприємства сторін контракту знаходяться в момент його укладення в державах — учасницях Конвенції або якщо до контракту застосовне право будь-якої держави-учасниці.

33. Конвенція не застосовується:

- а) на вимогу вкладника до банку про видачу вкладу;
- б) коли сторони контракту міжнародної купівлі-продажу товарів у чіткій формі виключили її застосування;
- в) на вимогу про розірвання договору купівлі-продажу нерухомості;
- г) на вимогу про відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю;
- д) на вимогу страхувальника до страховика про здійснення страхової виплати;
- е) на вимогу про переведення на співвласника прав та обов'язків покупця в разі порушення переважного права купівлі частки у праві спільної часткової власності.

34. Загальний і єдиний строк позовної давності, встановлений Конвенцією, становить:

- а) відповідно до цивільного законодавства України — три роки;
- б) чотири роки;
- в) скорочений строк — 6 місяців;
- г) п'ять років;
- д) десять років.

Теми рефератів

1. Інформаційні особливості укладення зовнішньоторговельного контракту.
2. Органи, які здійснюють торгівлю реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності в Німеччині, США, Англії.
3. Інформація, що визнається комерційною таємницею за законодавством України й таких країн світу, як Німеччина, США, Англія.
4. Особливості укладення зовнішньоторговельного контракту з офшорними компаніями.
5. Офшорні компанії.
6. Поняття нерезидентних, чи офшорних, компаній.
7. Особливості інституту номінальних директорів офшорних компаній. Особливості укладення контракту з офшорними компаніями.
8. Питання застосування в розрахунках документарного акредитування. Особливості критеріїв оцінювання офшорних компаній.
9. Форма і порядок підписання зовнішньоторговельних контрактів.
10. Істотні умови зовнішньоторговельних контрактів.
11. Форма і порядок підписання зовнішньоекономічних контрактів.
12. Цивільне законодавство України щодо свободи цивільного договору та значення цього принципу при підписанні зовнішньоекономічних контрактів.
13. Положення цивільного законодавства України щодо регулювання цивільних відносин звичаєм ділового обороту.
14. Поняття звичаю в цивільному законодавстві України.
15. Співвідношення звичаю та актів цивільного законодавства.
16. Форма зовнішньоторговельних контрактів відповідно до чинного законодавства України.
17. Вимоги при складанні й підписанні зовнішньоторговельних контрактів та форми укладення таких контрактів.
18. Правила укладення зовнішньоторговельного контракту.
19. Правила укладення зовнішньоторговельного контракту і обміну листами, телеграмами, повідомленнями телетайпом чи факсом. Правила внесення змін чи доповнень, що виникли у ході підписання чи виконання контракту.
20. Вимоги щодо порядку підписання зовнішньоторговельного контракту за чинним законодавством України.
21. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” щодо правил підписання зовнішньоторговельних контрактів.

22. Форма і порядок підписання зовнішньоторговельних операцій за законодавством України.
23. Визнання недійсними зовнішньоекономічних договорів.
24. Випадки визнання недійсними зовнішньоекономічних договорів (контрактів).
25. Правові наслідки визнання зовнішньоторговельного контракту недійсним. Поняття та механізм виконання двосторонньої реституції в разі визнання зовнішньоторговельного контракту недійсним.
26. Платіжні умови зовнішньоторговельних контрактів.
27. Забезпечення виконання умов зовнішньоторговельних контрактів. Застосування у міжнародній торгівлі таких видів забезпечувальних заходів, як поручительство чи гарантія.
28. Уніфіковані правила по договірних гарантіях 1978 р.
29. Строки тендерної гарантії.
30. Реалізація заставленого майна, на яке звернено стягнення.
31. Підстава виникнення права притримання.
32. Питання позовної давності в міжнародному комерційному арбітражі.
33. Законодавства деяких країн світу щодо термінів захисту особою порушених прав.
34. Проблеми практичного застосування інституту позовної давності в міжнародному комерційному арбітражі.
35. Значення строків позовної давності за українським законодавством для суб'єктів внутрішньогосподарської діяльності на території України.
36. Строки позовної давності за законодавством Франції.
37. Строки позовної давності в позовах, що виникли з договорів купівлі-продажу товарів, за законодавством Франції.
38. Строки позовної давності за законодавством Німеччини.
39. Строк позовної давності, встановлений для позовів з договорів купівлі-продажу товарів, за законодавством Німеччини.
40. Строки позовної давності за законодавством Англії. Строки позовної давності для всіх позовів, що впливають з договорів купівлі-продажу товарів.
41. Вимоги, на які позовна давність за законодавством України не поширюється.
42. Особливості застосування норм щодо позовної давності у законодавстві більшості країн світу.

43. Обмеження міжнародного арбітражного суду щодо застосування інституту позовної давності за законодавством Росії.
44. Принцип диспозитивності в цивільному законодавстві України щодо застосування судом інституту позовної давності.
45. Країни романо-германської, чи континентальної, правової системи щодо інституту позовної давності.
46. Країни англо-американської правової системи щодо інституту позовної давності.
47. Правила застосування інституту позовної давності у країнах англо-американського права.
48. Міжнародний режим регулювання питань застосування позовної давності.
49. Конвенція про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів 1974 р.
50. Права боржника в разі виконання ним зобов'язання після спливу строку позовної давності.

Література [3; 6; 7; 9; 10;13; 18; 21; 23–25; 29; 31 34; 36]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Закон України “Про міжнародний комерційний арбітражний суд” від 24.02.1994.
2. Закон України “Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті” від 23.09.1994.
3. Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів): Наказ МЗЕЗТорг України № 75.
4. Типовий закон ЮНІСТРАЛ “Про міжнародний торговий арбітраж” 1985 р.
5. Женевський протокол про арбітражні застереження 1923 р.
6. Женевська конвенція про виконання арбітражних рішень 1927 р.
7. Московська конвенція про вирішення арбітражним шляхом цивільно-правових спорів, які впливають з відносин економічного й науково-технічного співробітництва, 1972 р.
8. Київська конвенція про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності, 1992 р.
9. Європейська конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж 1961 р.

10. *Міжамериканська* конвенція про міжнародний комерційний арбітраж 1975 р. (Панама).
11. *Вашингтонська* конвенція про врегулювання інвестиційних спорів між державами і фізичними та юридичними особами інших держав 1965 р.
12. *Погоджувальний* регламент ЮНІСТРАЛ.
13. *Регламент* Арбітражного інституту Торговельної палати м. Стокгольма.
14. *Регламент* Міжнародного комерційного арбітражного суду при ТПП України.
15. *Лебедев С. Н.* Международное сотрудничество в области коммерческого арбитража. — М., 1979.
16. *“Бейкер и Макензи”*: Международный коммерческий арбитраж. Государства Центральной и Восточной Европы и СНГ. — М.: БЕК, 2001. — 522 с.
17. *Лебедев С. Н.* Международный коммерческий арбитраж: компетенция арбитров и соглашение сторон. — М., 1988. — 122 с.
18. *Комаров В. В.* Международный коммерческий арбитраж. — Х.: Основа, 1995. — 304 с.
19. *Минаков А. И.* Арбитражные соглашения и практика рассмотрения внешнеэкономических споров. — М.: Юрид. лит.-ра, 1985.
20. *Шмиттгофф К.* Экспорт: право и практика международной торговли. — М.: Юрид. лит.-ра, 1993.
21. *Международное частное право: Учеб. пособие / Под ред. Г. Н. Дмитриева.* — М.: Юрист, 1993.
22. *Международный коммерческий арбитраж: Законы Украины, международные конвенции, ИНКОТЕРМС 1990, ТПП Украины.* — К., 1995.
23. *Цират А. В., Цират Г. А.* Международный арбитраж как способ разрешения внешнеэкономических споров. — К., 1997.
24. *Цират Г. А.* Міжнародний комерційний арбітраж: Навч. посіб. — К., 2002.

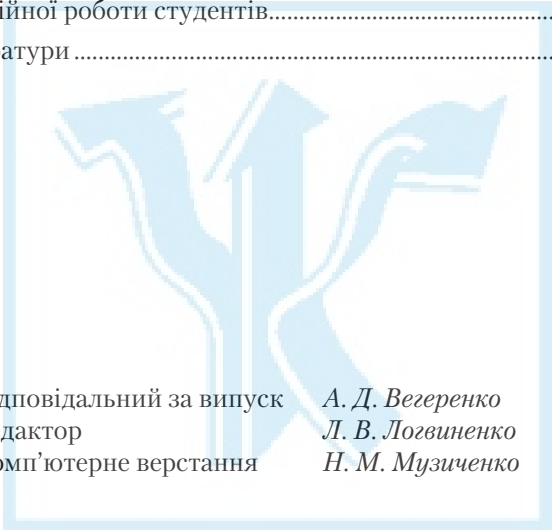
Додаткова

25. *Міжамериканська* конвенція про міжнародний комерційний арбітраж 1975 р. (Панама).
26. *Вашингтонська* Конвенція про врегулювання інвестиційних спорів між державами і фізичними та юридичними особами інших держав 1965 р.

27. *Авсієвич А. В.* Практика вирішення спорів при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності: Автореф. дис... на здоб. наук. ступ. д-ра філософії в галузі права. — К., 2005. — 216 с.
28. *Висоцька О.* До проблеми: міжнародна арбітражна практика // Персонал. — 2005. — № 1. — С. 85–87.
29. *Діковська І. А.* Про деякі питання застосування застереження про публічний порядок під час визнання та виконання іноземних арбітражних рішень // Вісн. господарського судочинства. — 2005. — № 4. — С. 152–158.
30. *Канашевский В. А.* Методы установления применитого права в практике международного коммерческого арбитража // Журн. российского права. — 2007. — № 5. — С. 114–122.
31. *Кисельова Т.* Підвідомчість Міжнародному комерційному арбітражу спорів за участю держави // Право України. — 2006. — № 8. — С. 52–56.
32. *Кузьменко С. А.* Проблеми вдосконалення правового регулювання діяльності міжнародного комерційного арбітражу: Автореф. дис. ... на здоб. наук. ступ. д-ра філософії в галузі права. — К., 2005. — 150 с.
33. *Мамон З.* Проблеми визначення права, що підлягає застосуванню при вирішенні суперечок міжнародним комерційним арбітражем // Підприємництво, господарство і право. — 2005. — № 8. — С. 32–34.
34. *Матвійчук В. К., Хар І. О.* Міжнародний комерційний арбітраж: Практикум: У 7 кн. — К.: КНТ, 2007. — 308 с.
35. *Притика Ю.* Актуальні проблеми застосування забезпечувальних заходів у міжнародному комерційному арбітражі // Підприємництво, господарство і право. — 2004. — № 8. — С. 16–20.
36. *Розенберг М.* Договір займа в практиці Международного коммерческого арбитражного суда при Торгово-промышленной палате РФ // Хозяйство и право. — 2005. — № 12. — С. 98–107.
37. *Шмельова-Мата О.* Міжнародний комерційний арбітраж: арбітражна угода і зміна осіб у зобов'язанні // Юрид. журн. — 2004. — № 2. — С. 185–191.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Основні форми самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни “Міжнародний комерційний арбітраж”:	5
Тематичний план дисципліни “Міжнародний комерційний арбітраж”	9
Зміст самостійної роботи студентів.....	10
Список літератури	37

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *Л. В. Логвиненко*
Комп'ютерне верстання *Н. М. Музиченко*

Зам. № ВКЦ-3798

Підп. до друку 26.11.08. Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 2,3. Обл.-вид. арк. 2,2. Тираж 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП “Видавничий дім “Персонал”
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.*